

שליחות בהצטרפות לפלמ"ח

משך השיעור: 60 דקות

אוכלוסיית יעד: מפקדים זוטרים בדרג המ"כ-סג"ם\סגן

גורם מעביר: מפקד בדרגת סרן- רס"ן

1. מטרת על: העצמת תחושת השליחות של מפקדי צה"ל דרך שיח מעמיק על ההצטרפות לפלמ"ח והגיוס לצה"ל.

2. מטרות ביניים:

1. המפקד יכיר את הרקע להקמת הפלמ"ח וידון בהתנדבות לשורותיו.
2. המפקד יעמיק את תחושת השליחות בתפקידו דרך שיח על ההצטרפות לפלמ"ח.
3. המפקד יקיים שיח על אופן חיזוק תחושת שליחות, אחריות ושייכות אצל חייליו.

3. מהלך השיעור:

1. פתיחה : רקע על הפלמ"ח (10 דק')
2. חלק א' - "נוער שמע" על משמעות ההצטרפות לפלמ"ח- דיון (20 דקות)
3. חלק ב' - מוטיבציה לגיוס ולשירות, בעקבות כרזות הצטרפות לפלמ"ח (20 דק')
4. סיכום (10 דק')



פתיחה : רקע על הפלמ"ח (10 דק')

על מנת להבין את הסיבות להצטרפות לפלמ"ח, הצג רקע על הארגון והקמתו.

ניתן לצפות בסרטון "[הקמת הפלמ"ח](#)" בערוץ היוטיוב של חיל החינוך והנוער, באתר "חינוך בכף היד" או בפורטל הצה"ל של חיל החינוך. לאחר הצפייה הרחב עוד על הפלמ"ח (מידע מפורט על הפלמ"ח ניתן למצוא בנספח א') וערוך דיון קצר על הפלמ"ח.

נקודות חשובות להתייחסות על היסטוריית הפלמ"ח:

- מאז הקמת ארגון ההגנה בשנת 1920 רצו מייסדי ומפקדי הארגון להקים כוח סדיר לוחם שיקדיש את כל זמנו למשימות הגנה והתקפה. בשנת 1941, במהלך מלחמת העולם ה-2, הוקם הפלמ"ח (פלוגות המחץ) על ידי ההגנה ובתמיכת הבריטים (הבריטים אימנו ומימנו את הארגון בשנתו הראשונה) על מנת לסייע לצבא הבריטי כנגד איום הפלישה של הצבא הגרמני לארץ ישראל. סכנת הפלישה לארץ ישראל היא הגורם הישיר להקמת הפלמ"ח, אך הרעיון והרצון להקמת הארגון היה קיים עוד קודם לכן.
- מפקדי הפלמ"ח היו יצחק שדה ויגאל אלון. כשחלפה סכנת הפלישה הגרמנית לארץ ישראל הסירו הבריטים את חסותם מהפלמ"ח והארגון ירד למחתרת. על מנת לממן את הארגון מחלקות הפלמ"ח חילקו את זמנן בין אימונים לבין עבודה בקיבוצים.
- הפלמ"ח לקח חלק במגוון משימות: מלחמה בפורעים ובכנופיות הערביות, פעולות נגד מוסדות השלטון הבריטי בתקופת המאבק (תקופת המרי העברי), משימות עלייה והעפלה, הקמת נקודות התיישבות והיאחזות ועוד.
- במהלך מלחמת העצמאות הוקמו על יסוד הפלמ"ח שלוש חטיבות: הראל, יפתח והנגב. בחודשים הראשונים להקמת המדינה פעל הפלמ"ח בתוך צה"ל, אך בנובמבר 1948, 5 חודשים לאחר הקמת צה"ל, הורה דוד בן גוריון לבטל את מטה הפלמ"ח, משום שחשש מפגיעה ברעיון הממלכתיות ואחדות הצבא.



חלק א': "נוער שמע" על משמעות ההצטרפות לפלמ"ח- דיון (20 דקות)

שאלות לדיון:

- הפלמ"ח הוקם בשנת 1941, בעיצומה של מלחמת העולם השנייה. לפי הבנתכם, מהי האווירה בארץ בתקופה זו?
- לפי דעתכם, מה יכולות להיות הסיבות להצטרפות לפלמ"ח באותה התקופה? (זכרו כי אין חובת גיוס וההצטרפות לפלמ"ח נעשית בהתנדבות מלאה).

נקודות להתייחסות ולסיכום הדיון:

- הגורם הישיר להקמת הפלמ"ח הוא סכנת הפלישה הגרמנית לארץ ישראל, אך איום זה לא הורגש בצורה יומיומית באותה התקופה על ידי תושבי ארץ ישראל. השגרה והחיים המשיכו כהרגלם, לא הייתה תחושת סכנה מיידית שגרמה להצטרפות לפלמ"ח.
- ההצטרפות לפלמ"ח הייתה על בסיס התנדבותי, לא היו תהליכי גיוס או קבלה מסודרים ורבים מהמצטרפים הגיעו בשיטת "חבר מביא חבר". למי שרצה להצטרף למאמץ הלחימה בגרמנים במלחמת העולם השנייה היו אפשרויות אחרות, שהיו פשוטות יותר ומוכרות יותר בקרב הציבור בארץ- למשל, להצטרף ישירות לצבא הבריטי. לכן, הבחירה להצטרף לפלמ"ח, שהיה ארגון לא מוסדר, ללא מורשת וללא תדמית בקרב הציבור, הייתה לא מובנת מאליה.
- עם זאת ובנוסף לאמור לעיל, המצטרפים לפלמ"ח רצו לקחת חלק בהגנה על ארץ ישראל ולהגשים את הרעיון הציוני במאבק להקמת המדינה.
- השליחות שפיעמה במצטרפים לשורותיו מתבטאת בנוסח השבועה לפלמ"ח: "בנשק זה המופקד בידיי על ידי ארגון ה"הגנה" בארץ ישראל, אלחם באויבי עמי, בעד מולדתי, בלי כניעה, בלי רתיעה ובמסירות נפש".



קרא את הקטע "נוער שמע" מאת יצחק שדה, וערוך דיון בעקבותיו. (הקטע מצורף בנספחים - ניתן לחלק למפקדים)

נוער שמע/ יצחק שדה

נוער שמע!

מישהו אי שם מחזיק את מאזני חיינו בידיו.
וכפות המאזניים עלולות ויורדות, יורדות ועלות.
על כף אחת:
שואת ישראל, תקומת ישראל, מלחמת ישראל.
ועל כף שניה:
תכבי מסחר ופוליטיקה,
והתכבים, משקלם כבד.

נוער זכור!

בבוא השעה השלך עצמך על כף המאזניים,
השלך עצמך בכח ובאומץ.
זה יכריע, המאזן ישתנה.

נוער שמע!

שאלות לדיון:

- איך אתם מבינים את דבריו של יצחק שדה? מהי חשיבות ההצטרפות לפלמ"ח על פי הקטע?
- למה אתם חושבים שיצחק שדה פונה דווקא אל הנוער? "נוער שמע" "נוער זכור"
- האם אתם מצליחים להזדהות עם הקטע? האם אתם מרגישים שהנוכחות של כל אחד ואחת מכם, מפקדים בצבא, היא משמעותית כפי שמתאר יצחק שדה?



חלק ב' - מוטיבציה לגיוס ולשירות, בעקבות כרזות הצטרפות לפלמ"ח (20 דק')

פזר על הרצפה מספר כרזות של ארגון הפלמ"ח, המיועדות לעידוד הצטרפות לארגון (הכרזות מצורפות בנספח ג'). תן לחיילים מספר דקות להסתכל על הכרזות ולאחר מכן ערוך דיון:

- איזו כרזה משכה את תשומת לבכם?
- האם הכרזות האלו משכנעות בעיניכם? האם הן היו גורמות לכם להצטרף לפלמ"ח?
- כיצד מנסות הכרזות לעודד הצטרפות לפלמ"ח? על מה מגנים לוחמי הפלמ"ח?
- האם ישנה סיבה, אחת או יותר, המוצגת בכרזות להצטרפות לפלמ"ח שדומה לסיבה שבגללה אתם התגייסתם לצה"ל?
- מהן הסיבות שבגללן החיילים שלכם התגייסו לצה"ל? האם סיבות אלו דומות לסיבות שבגללן לוחמי הפלמ"ח הצטרפו לפלמ"ח?

נקודות להתייחסות ולסיכום הדיון:

- הכרזות מקורן מתקופות שונות ולכן הן מייצגות סיבות רבות ושונות להצטרף לפלמ"ח, ביניהן: להגן על היישוב היהודי בארץ ישראל, למען היהודים בזמן השואה, למען שורדי השואה, על מנת לשאת בנטל משותף עם מי שמתגייס, עבור החברים, "לשירות העם", להגנת הארץ.
- לא הייתה חובת גיוס לפלמ"ח, וכל חברי הפלמ"ח בעצם התנדבו לשירות- הם התחייבו לתקופת זמן מסוימת (בדרך כלל של שנתיים) אבל יכלו לעזוב את הארגון מתי שרצו. זוהי גם הסיבה שאנו אומרים "הצטרפות לפלמ"ח" ולא "גיוס לפלמ"ח".



סיכום - סיכום מפקד (5 דק)

סכם את הפעילות במילותיך, עבור על הפעילויות שהתרחשו במהלך ההסברה: התחלנו בשיח על ארגון הפלמ"ח והקמתו, לאחר מכן קיימנו שיח על ההצטרפות לפלמ"ח בעקבות הקטע "נוער שמע" ובעקבות כרזות הצטרפות לפלמ"ח.

ישנם הבדלים רבים בין המציאות כיום למציאות בזמן הקמת הפלמ"ח. יחד עם זאת, ישנם דברים רבים שאנו יכולים ללמוד מתוך השיח שהתקיים בפעילות. על כל אחד ואחת מכם לשאול את עצמכם מה מניע אתכם בשירות הצבאי? מה מניע את הפקודים שלכם? וכיצד אתם יכולים להשפיע על הפקודים שלכם וליצור או לחזק בהם את תחושת השליחות?

הפלמ"ח ביקש להיות מגשימה של החלוציות והרעיון הציוני במאבק להקמת המדינה. צה"ל וחייליו פועלים גם כן מתוך חלוציות, שליחות וציונות. ההצטרפות לפלמ"ח לא הייתה מובנת מאליה והמצטרפים היו חדורים בתחושת שליחות וחלוציות, הפלמ"חניק היה צריך להיות נכון למשימת בניין המדינה והאומה.

אומנם הגיוס לצבא כיום הוא אינו כמו ההתנדבות וההצטרפות לפלמ"ח, אך כמו הלוחמים שהצטרפו לפלמ"ח, עלינו להרגיש גם כן תחושת שליחות ואחריות בגיוס ובשירות הצבאי שלנו. מעבר לכן, כמפקדים, יש לנו היכולת להשפיע על החיילים שלנו, ועלינו האחריות להשפיע על שירותם הצבאי ולגרום לכך שהוא יהיה משמעותי, ושהם יפעלו מתוך תחושת שליחות ואחריות.



נספחים

נספח א- רקע על הפלמ"ח:

הפלמ"ח הוקם ב-15 למאי 1941, בעיצומה של מלחמת העולם ה-2 ע"י הבריטים. הוא הוקם על רקע איום פלישה של כוחות צבא גרמניים ואפשרות השתלטותם על ארץ ישראל ובסיוע למתקפה הבריטית על סוריה ולבנון.

הפלמ"ח היווה "חטיבה ארצית מגויסת", כלומר, יחידה צבאית שעמדה לרשות הפיקוד העליון והמנהיגות המדינית של הישוב. לוחמי פלמ"ח, בפיקוד יגאל אלון ומשה דיין, ליוו את חיל החלוץ הבריטי בפלישה לסוריה ולבנון ב-1941. הבריטים אימנו ומימנו את פעילות הפלמ"ח עד שחלפה סכנת הפלישה הגרמנית מצד מצרים (מערכת אל-עלמיין). הבריטים הסירו את חסותם מן הפלמ"ח והוא ירד למחתרת. המסגרת הארגונית הטבעית של הפלמ"ח הייתה המחלקה. כל מחלקה חילקה את זמנה בין האימונים לבין עבודה בקיבוץ. כך מומנו הוצאות קיומו של הפלמ"ח. לאחר שהבריטים הפסיקו במימון, הוקמה המחלקה הגרמנית, שנועדה לפעול מאחורי קווי האויב הנאצי בדמות חיילים גרמנים, המחלקה הערבית, שנועדה לפעול כמסתערבים בתוך השטח הערבי, הפל"ם (הפלוגה הימית) שנועד למשימות העפלה וחבלה ימית, מחלקת טייסים ועוד. על הפלמ"ח הוטלו המשימות מגוונות ובניהם: מלחמה בפורעים ובכנופיות הערביות, פעולה נגד כוחות גרמניים אם יגיעו ארצה, פעולות נגד ארגוני הפורשים (אצ"ל ולח"י) בתקופות מסוימות, פעולות נגד מוסדות השלטון הבריטי בתקופת המאבק (תנועת המרי העברי), משימות עלייה והעפלה, הקמת נקודות התיישבות והיאחזויות, אבטחת הקמת נקודות יישוב, וצינורות מים בנגב, משימות ימיות, אוויריות ומודיעיניות. במהלך מלחמת העצמאות הוקמו על יסוד הפלמ"ח שלוש חטיבות: הראל, יפתח והנגב. אשר לחמו בכל גזרות הלחימה. על חטיבות הפלמ"ח הוטלה האחריות על שלוש החזיתות העיקריות – הנגב, ירושלים והצפון.

לקראת סיום מלחמת העצמאות, ראש הממשלה ושר הביטחון, דוד בן-גוריון, חשש מטיפוחה של מסגרת העלולה לפגוע ברעיון הממלכתיות ואחדות הצבא, ולכן ב-5.11.1948 כ-5 חודשים לאחר הקמת צה"ל יצאה הפקודה לבטל את מטה הפלמ"ח. רבים מבכירי המפקדים בפלמ"ח לא השלימו עם הפירוק ולאחר המלחמה החליטו להתפטר מן השירות בצה"ל. אף על פי כן המשיכה מסורת הפלמ"ח לתת את אותותיה בצה"ל ורבים מיוצאי הפלמ"ח מילאו בו תפקידי מפתח.



נספח ב- "נוער שמע" \ יצחק שדה

נוער שמע!

מישהו אי שם מחזיק את מאזני חיינו בידיו.
וכפות המאזניים עלולות ויורדות, יורדות ועלות.
על כף אחת:
שואת ישראל, תקומת ישראל, מלחמת ישראל.
ועל כף שניה:
תככי מסחר ופוליטיקה,
והתככים, משקלם כבד.

נוער זכור!

בבוא השעה השלך עצמך על כף המאזניים,
השלך עצמך בכח ובאומץ.
זה יכריע, המאזן ישתנה.

נוער שמע!



נספח ג- כרזות הצטרפות לפלמ"ח





